

Motion till riksdagen

1989/90:Ub818

av Rune Rydén m.fl. (m, c, fp, mp)

Språkundervisningen i skolan

Förbindelserna mellan länder och folk ökar. För att vi skall klara oss i det alltmer internationaliserade samhället behöver vi kunskaper och färdigheter som är relaterade inte bara till den egna nationen eller kulturkretsen utan också till omvärlden. Många av livsfrågorna är av global natur och kan bara lösas i internationell samverkan. Det gäller att skapa förutsättningar för ökad förståelse för andra folkgrupper, kulturer och religioner.

Ett ökande antal svenskar kommer i framtiden att arbeta i företag, organisationer och myndigheter med internationella kontakter. Men även i många vanliga arbetsuppgifter överallt i samhället kommer det att ingå internationella moment av varierande karaktär. Det kan gälla att tala i telefon, skriva brev eller läsa bruksanvisningar med fackuttryck på främmande språk. Allt fler anställda inom serviceyrken, inte minst inom detaljhandeln och turistnäringen, kommer i kontakt med människor från andra länder. För att kunna sköta sina arbetsuppgifter måste de kunna förstå och helst tala främmande språk. De behöver också ha viss kännedom om andra kulturer och religioner. Även utanför arbetet vill människor i allt större utsträckning kunna ta del av informations- och kulturutbudet på främmande språk, såsom litteratur, tidningar och tidskrifter, film och television.

Engelska är obligatoriskt språk i grundskolan och på vissa gymnasieskollinjer t.o.m. årskurs 2 (A-språk). Franska eller tyska är tillvalsämne på grundskolans högstadium och studeras som fortsättningspråk i gymnasieskolan (B-språk). Franska eller tyska kan även vara nybörjarspråk i gymnasieskolan för dem som inte studerat språket i grundskolan; andra språk som spanska och ryska kan också vara nybörjarspråk i gymnasieskolan (C-språk).

Det finns hos eleverna ett stort intresse för att studera språk. Ändå har statsmakterna under senare år krympt skolans resurser för språkundervisning. Detta har varit en felaktig utveckling. Behovet av människor med språklig grundutbildning utöver engelskan är uppenbart.

Låt de språkintresserade få studera två främmande språk som tillval i grundskolan!

De fria aktiviteterna på grundskolans timplan samt den praktiska arbetslivsorienteringen (prao) – till vilken enligt läroplanen skall anslås upp till tio veckor – ger enligt vår mening inte ett rimligt utbyte i förhållande till sina kostnader. Med hänsyn till det ökande behovet av språkkunskaper bör ele-

verna få rätt till mer än ett tillvalsämne i grundskolan och de språkintresserade därvid möjlighet att som tillval studera två främmande språk (utöver engelska som är obligatoriskt). Det tidsmässiga utrymmet härför bör skapas genom att man tar i anspråk timmar för fria aktiviteter och i övrigt gör viss mindre omdisposition av timmarna på högstadiet samtidigt som utrymmet för prao minskas, vilket indirekt kommer övriga ämnen på schemat till godo.

Intressera elever för studier på främmande språk!

De som är språkintresserade får största möjlighet till språkstudier på den humanistiska linjen, i normalfallet tre moderna språk som vart och ett studeras under tre år. Med oförändrat timtal i moderna språk kan man på linjen också studera latin eller allmän språkkunskap. På linjen kan också grekiska väljas. Det är av stort värde för utvecklingen av den språkliga kompetensen i landet, om det vid varje större gymnasieskolenhet som omfattar humanistisk-samhällsvetenskaplig (HS) sektor inrättas helklass av humanistisk linje.

På de treåriga linjerna bör eleverna kontinuerligt få öva sig att inhämta information på ett främmande språk i t.ex. natur- eller samhällsorienterande ämnen. För att ta ett exempel, lärare i naturorienterande ämne som väl behärskar engelska eller lärare i engelska som är behörig att undervisa även i ett samhällsorienterande ämne bör kunna få undervisa på engelska i sådant ämne. Härigenom blir det möjligt för språken att återvinna en del av de timmar som de vid tidigare timplansändringar förlorat.

Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att under en femårsperiod stimulera ett antal kommuner till försöksverksamhet med en förstärkt språklig utbildning på treåriga linjer i enlighet med vad som nyss anförts. Förslag till lämpliga läromedel på engelska behöver därvid tas fram till skolornas tjänst.

Konkretisera målen för språkundervisningen!

Det finns ingen genväg till språklig kompetens, vare sig för den språkbegåvade eller för den som inte är särskilt språkbegåvad. Allra minst är detta fallet för den senare. Redan i grundskolan måste man därför ta språken på samma allvar som man tar t.ex. matematiken och förklara uppbyggnaden av det system som man vill lära ut och hur det kan användas kommunikativt. Man bör i språkundervisningen eftersträva insikt hos eleverna om de språkliga sammanhangen.

Om man i läroplan för grundskolan jämför kursplanerna i matematik och engelska finner man att delmomenten i engelska är ganska diffusa och innehållslösa i jämförelse med matematikens. I gymnasieskolans läroplaner för undervisningen i moderna språk möter man samma tendens som i läroplan för grundskolan. De olika momenten i kursplanen för språk är konturlösa. Vidare kan man konstatera att målen för studierna i engelska, som eleverna studerat under sammanlagt nio eller tio år, är desamma som för de kortare studierna i B-franska/tyska.

Målen för språkundervisningen i gymnasieskolan bör variera beroende på om det är första, andra eller tredje språket som studeras. Målen för de olika språken behöver differentieras betydligt mer än för närvarande. De behöver också göras mer konkreta. Av läroplanen bör klart framgå vad som skall stu-

deras och till vilken nivå. Målen skulle självfallet bli mycket mer uppmärksammade om de definierades bättre och om de i flertalet fall gick att mäta om man uppnår dem.

Regeringen bör uppdraga åt skolöverstyrelsen att snarast vidta åtgärder för att åstadkomma differentierade och konkreta mål för undervisningen i språk.

Mot. 1989/90
Ub818

Utforma modeller för en mer individualiserad språkundervisning!

Språkgrupperna är i många fall alldeles för stora – upp till 30 elever. Det är nödvändigt att finna sådana organisatoriska former för språkundervisningen att antalet elever i språkgrupperna kan variera beroende på vilken färdighet som skall övas. Vidare är det angeläget med flexibla elevgrupperingar inom ramen för en hel årskurs om 31-60 eller 31-90 studerande av visst språk för att åstadkomma arbetsformer som passar den enskilda eleven bl.a. i form av grund- och tilläggskurser. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att snarast utforma modeller för en mer individualiserad språkundervisning i gymnasieskolan med utgångspunkt i de resurser som inom ramen för gällande statsbidragsbestämmelser bör finnas tillgängliga för språkundervisning.

Skärp förkunskapskraven i språk för vissa högskoleutbildningar!

En skicklig tekniker, naturvetare eller ekonom blir i framtiden aldrig en god yrkesman om han eller hon saknar goda språkkunskaper. Det är inte lätt att efter gymnasieskolan klara omfattande språkstudier vid sidan av fortsatta studier. För blivande tekniker, naturvetare, ekonomer m.fl. är det därför viktigt att språkstudierna börjar så tidigt som möjligt, dvs. i gymnasieskolan. För att stimulera val av lämpliga språkprogram i skolan bör utbildningsplanerna för högskolans civilingenjörslinjer, naturvetenskapliga linjer, läkarlinje, ekonomilinje m.fl. linjer som särskilt förkunskapsprov snarast möjligt uppta tre årskurser engelska och tre årskurser B- eller C-språk från gymnasieskolan.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om två främmande språk som tillval i grundskolan utöver det obligatoriska ämnet engelska,
2. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att under en femårsperiod stimulera ett antal kommuner till försöksverksamhet med en förstärkt språklig utbildning på treåriga linjer i form av integration mellan främmande språk och icke-språkliga ämnen i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att snarast vidta åtgärder för att åstadkomma konkreta mål för undervisningen i språk i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen snarast

får i uppdrag att utforma modeller för en mer individualiserad språk-
undervisning i gymnasieskolan med utgångspunkt i de resurser som
inom ramen för gällande statsbidragsbestämmelser bör finnas till-
gängliga för språkundervisning.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-
tionen anförts om förkunskapskrav i språk för vissa högskoleutbild-
ningar.

Mot. 1989/90
Ub818

Stockholm den 16 januari 1990

Rune Rydén (m)

Martin Olsson (c)

Gösta Lyngå (mp)

Per Stenmarck (m)

Erling Bager (fp)

Karin Falkmer (m)

Ingrid Sundberg (m)